

NAKÖPIIRISSÄ — I SYNFALETET

K. KILLINEN

RAUHAN- JA KONFLIKTINTUTKIMUKSEN POHJOISMAISIA EDISTYSASKELEITA

Äskettäin on pohjoismaissa ilmestynyt kolme komiteamietintöä, joiden seurauksena toivottavasti tulee olemaan rauhan- ja konfliktintutkimuksen huomattava vilkastuminen Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa. Norjassahan jo toimii yhteiskuntatutkimuksen instituutissa Oslossa konfliktin- ja rauhan- tutkimuksen osasto ja norjalaiset ovat muutenkin kiinnittäneet enemmän huomiotaan näihin kysymyksiin.

Ensimmäisenä ja laajimpana ilmestyi pohjoismaisen komitean mietintö¹ kansainvälisen politiikan ja kansainvälisten konfliktien tutkimuksesta. Komitean puheenjohtajana toimi tanskalainen professori Sven Henningsen. Suomea edustivat komiteassa professori Göran von Bonsdorff ja dosentti Kullervo Killinen. Mietintöön sisältyy professori Henningsenin laaja katsaus kansainvälisen politiikan tutkimukseen Länsi-Euroopassa ja Yhdysvalloissa sekä Knut Midgaardin katsaus konfliktin- ja rauhantutkimukseen Norjassa.

Mietinnössä todetaan, että näiden alojen tutkimus on pohjoismaissa vielä rajoitettua. Pohjoismaisen yhteistoiminnan on siksi aluksi keskityttävä viritämään tutkimusharrastusta kansainväliseen politiikkaan liittyvillä aloilla, koordinoimaan yliopistojen ja tutkimuslaitosten toimintaa ja luomaan hedelmällinen pohjoismainen tutkimusympäristö. Kehityksen painopisteen on aluksi oltava alan tutkimuksen edistämisessä yksityisissä maissa. Näin komitea päättyy yhteistyön kehittämiseen vaiheittain.

Vaihe I. Vuodesta 1959 on ollut toiminnassa pohjoismainen kansainvälisen politiikan tutkimuksen komitea, joka on järjestänyt seminaareja sekä julkaisut aikakauslehteä »Co-operation and conflict». Komitea ehdotetaan laajennettavaksi korkeintaan 15-jäseniseksi kansainvälisen politiikan sekä siihen luettuna konfliktin- ja rauhantutkimuksen pohjoismaiseksi komiteaksi. Kunkin maan kolmesta edustajasta yhden olisi edustettava valtio-oppia, kansain-

¹ *Forskning af international politik. Betaenkning fra Nordisk udvalg vedr. forskning af international politik, herunder internationale konflikter. Nordisk udredningsserie 1965: 4. Stockholm 1965.*

välistä politiikkaa tai nykyhistoriaa ja toisen kansantaloutta, sosiologiaa, psykologiaa tai antropologiaa. Kolmas voitaisiin valita joko näiden tai relevanttien tieteiden kuten kansainvälisen oikeuden tai maantieteen alalta. Komitean tehtävänä on:

- koordinoida kansainvälisiä tutkimuksia, joita suoritetaan pohjoismaiden korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa,
- jatkaa ja kehittää edelleen niitä toimintoja, joita pohjoismaisen kulttuurikomission asettama komitea aikaisemmin on harjoittanut, erityisesti dokumentaatiota,
- järjestää vierailevien luennoitsijoiden vaihtoa ja seminaareja pohjoismaissa sekä
- ehdottaa uusia tutkimussuunnitelmia yhteistoiminnassa pohjoismaisten laitosten kanssa.

Vaihe II. Ryhdytään laajaan tutkijoiden vaihtoon kansainvälisen politiikan sekä konfliktin- ja rauhantutkimuksen alalla. Ruotsi asettaisi käytettäväksi neljä sekä Suomi, Norja ja Tanska kukin kaksi apurahaa.

Vaihe III. Yhteistoimintakomitea muutetaan pohjoismaiseksi tutkimusneuvostoksi, joka aikaisempien tehtäviensä lisäksi ryhtyy jakamaan varoja alan tärkeiden tutkimusten suorittamiseen.

Vaihe IV. Pohjoismaainen tutkimusneuvosto muutetaan kiinteästi organisoiduksi pohjoismaiseksi instituutiksi.

Norjan edustajat kannattivat vaiheiden I ja II toteuttamista, mutta esittivät eriävän mielipiteensä vaiheiden III ja IV suhteen, joiden he katsoivat vain vaikeuttavan jo käynnissä olevaa kansallista tutkimusta.

Toukokuussa 1965 asetettiin Suomessa komitea tutkimaan rauhan- ja konfliktintutkimuksen kehittämismahdollisuuksia meillä puheenjohtajanaan professori Jan-Magnus *Jansson*. Poliittista tiedettä komiteassa edustivat lisäksi professori Göran von *Bonsdorff* ja valtiotieteen tohtori Risto *Hyvärinen*. Käsitöksensä tutkimuskohteestaan komitea kiteytti seuraavan suuntaa osoittavan määritelmän muotoon:

»Rauhan- ja konfliktintutkimuksen kohteena ovat konfliktit, ensisijaisesti kansainväliset, niiden syyt ja tausta sekä menetelmät näiden konfliktien rauhanomaiseksi ratkaisemiseksi, ja lopulta pysyvän rauhan tilan edellytykset.

Rauhan- ja konfliktintutkimus edellyttää näin ollen historiallista perustutkimusta, joka kohdistuu menneisiin konfliktitilanteisiin, jolloin ainutkertaisten tapahtumien tutkimuksen ohella näkökulma voi olla myös yleistävä, konfliktien yhteisiä piirteitä korostava. Samoin rauhan- ja konfliktintutkimus kehittää ja käyttää hyväkseen sosiaalisten konfliktien yleistä teoriaa sekä siihen liittyvää systemaattista empiiristä tutkimusta.

Rauhan- ja konfliktintutkimus on luonteeltaan poikkitieteellistä ja edellyttää erityisesti politiikan systemaattisen ja historiallisen tutkimuksen, kansainvälisen oikeuden, sosiologian ja sosiaalipsykologian, psykologian, kansanta-

loustieteen, sovelletun matematiikan sekä luonnontieteellis-teknisen tutkimuksen tulosten huomioon ottamista ja yhteistyötä näiden alojen edustajien kanssa.»

Komitea toteaa mietinnössään, että meillä ei vielä ole kylliksi sellaisia päteviä tutkijavoimia, jotka voisivat tehokkaasti täyttää täysimittaisen tutkimuslaitoksen tarjoamat tutkijan- ja muut tehtävät. Siksi se on päätenyt ehdottamaan rauhan- ja konfliktintutkimuksen neuvottelukunnan perustamista. Se on alan tutkimustoimintaa suuntaava ja koordinoiva elin, jonka tehtävänä on rahoittaa tutkimustoimintaa. Neuvottelukunta, joka on jo asetettu, tulee myös oma-aloitteisesti panemaan alulle tutkimusprojekteja ottaen tasapuolisesti huomioon rauhan- ja konfliktintutkimuksen kehittämisen eri korkeakouluissamme. Neuvottelukunnan toimistoon liittyy kirjasto, arkisto ja dokumentaatio.²

Sen jälkeen kun Ruotsin pääministeri Tage *Erlander* oli puheessaan ilmoittanut, että Ruotsin hallitus tekee aloitteen kansainvälisen rauhantutkimusinstituutin perustamiseksi Ruotsiin, asetettiin komitea puheenjohtajanaan suurlähettiläs Alva *Myrdal* asiaa tutkimaan. Tutkimuksen tärkeimmiksi kohteiksi komitea on nähnyt:

- a. Pysyvän rauhan ja kansainvälisten konfliktien rauhanomaisten ratkaisujen perustavat edellytykset.
- b. Keskustelu konfliktien synnystä ja luonteesta sekä niiden estäminen ja rauhallinen laukaiseminen.
- c. Kansainvälisen konfliktiongelman taustaa koskevat kysymykset sekä mahdolliset keinot jännitystilän lieventämiseksi, levottomuuden aiheiden poistamiseksi sekä kansainvälisten järjestöjen tehokkaaksi käyttämiseksi rauhan turvana.
- d. Ongelmat, jotka liittyvät aseiden riisuntaan ja säännöstelyyn sekä YK:n rauhaasäilyttävään toimintaan.

Komitean mietinnössään ehdottamaan kansainväliseen rauhantutkimusinstituuttiin asetettaisiin

- tieteellinen neuvosto,
- hallitus,
- instituutin johtaja ja
- tutkijakollegi.

Varsinaisen tutkijakunnan muodostaisi korkean pätevyuden omaavien professorien, nuorempien tutkijoiden, vierailevien tutkijoiden ja assistenttien kokonaisuus.

Tieteellisen neuvoston tehtävänä olisi kytkeä instituutti mahdollisimman laajasti kansainväliseen eturivin tutkimukseen. Siihen kutsuttaisiin eri alojen

² *Rauhan- ja konfliktintutkimuskomitean mietintö.* Komiteanmietintö 1965: A 10. Helsinki 1966.

tiedemiehiä sekä henkilöitä, joilla on kokemusta käytännön politiikassa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Maantieteellinen ja poliittinen jakautuminen otettaisiin huomioon sitä kokoonpantaessa. Neuvosto täydentää itse itsensä.

Instituutin johtajaksi on ajateltu kansainvälisesti tunnettu ja hyvät kansainväliset suhteet omaava tiedemies, joka huolehtii instituutin käytännöllisestä johtamisesta yhdessä hallituksen kanssa, jonka jäsen hän on. Kahdeksanjäseniseen hallitukseen kuuluu lisäksi joukko kansainvälisesti tunnettuja eri alojen tiedemiehiä. Instituutin johtajan ja hallituksen jäsenet määrää kuningas viideksi vuodeksi.

Instituutin työohjelman laatii sen johtaja yhdessä tutkijakollegin kanssa, johon kuuluvat kaikki vanhemmat tutkijat sekä assistenttien edustajat.³

Työohjelmaa laadittaessa on komitean mielestä kiinnitettävä huomio seuraaviin näkökohtiin:

- a. Tutkimus on suunnattava sellaisiin konfliktiongelmiin, jotka ovat tai joiden odotetaan tulevan kansainvälisen poliittisen harkinnan kohteeksi ja soveltuvat tieteellisesti tutkittaviksi.
- b. Tutkimus instituutissa on suunnattava poliittisesti olennaisiin kysymyksiin, itsenäiseen nanlyysiin dekritiviyden asemesta.
- c. Instituutin kansainvälisen luonteen on paitsi sen elinten kokoonpanosta ilmettävä myös sen ohjelmista.
- d. Instituutti ei pyri eksklusiivisuuteen vaan yhteistoimintaan muualla toteutettavien tutkimusuunnitelmien kanssa.
- e. Tieteellistä objektiivisuutta noudatetaan tarkasti.
- f. Työhön ryhdytään vain sellaisilla aloilla, joilla käytettävissä oleva aineisto on niin laaja, että sen tieteellinen käsittely on mahdollista.

Vaikka rauhantutkimukseen epäilemättä vielä sisältyy poliittista tarkoituksenmukaisuusajattelua, minkä asteesta komiteoiden nimet — kansainvälihen politiikan ja sen puitteissa kansainvälisten konfliktien tutkimuksen pohjoismainen komitea, rauhan- ja konfliktintutkimuskomitea sekä rauhantutkimuskomitea — selvästi puhuvat, on, erityisesti kansainvälisen politiikan tutkimuksen vilkastuttamisen kannalta, kaikkia näitä aloitteita tervehdittävä tyydytyksellä. Työn päästyä alkuun alkavat hedelmällisimmät yhteistyön muodotkin selviytyä. Tärkeätä on, että kiinteä kosketus kansainvälisten turvallisuusongelmien elävään elämään säilytetään, jolloin ei ole kaihdettava kosketusta myöskään sotatieteisiin, siitä huolimatta, että komiteat mietinnöissään ovat jättäneet tämän puolen melkein huomiotta. Propagandistisella linjalla ei pitkälle päästäne. Tutkimuksen päämääränä on sen sijaan saada valtioiden poliittinen johto ja ehkä ennen muuta heidän perinteellisessä turvallisuusajattelussa tiukimmin kiinni pysyttelevät sotilaalliset neuvonantajansa vakuut-

³ *Internationellt fredsforskningsinstitut i Sverige. Betänkande av givet av fredsforskningsutredningen. Statens offentliga utredningar 1966:5. Stockholm 1966.*

tuneiksi siitä, että sotilaallisia ratkaisuja edullisempia rauhanomaisia menetelmiä on löydettävissä.

Rauhantutkimuksen korkeatasoinen keskus Ruotsissa saattaa aikaa myöten muodostua alan johtavaksi tutkimuslaitokseksi maailmassa ja sen vaikutus säteilee kaikkiin pohjoismaihin. Pohjoismaisen instituutin perustaminen saattaa tällöin osoittautua tarpeettomaksi. Pohjoismaisen rauhan- ja konfliktintutkimuksen koordinoiminen on sen sijaan jatkuvasti välttämätöntä.